

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационния труд

ЦЕНТРАЛНИ БАНКИ И МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ УСЛОВИЯ – РОЛЯТА НА ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА ПО ВРЕМЕ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА

Д-Р КОНРАД АДАМ ТЖОНКОВСКИ

за придобиване на научна степен „доктор на науките“

Професионално направление 3.8 „Икономика“

Рецензент: професор д-р Емил Панушев

Основание за представяне на рецензията: заповед 894/28.11.2025 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ за участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд.

Дисертационният труд изследва ролята на централните банки за преодоляване на последствията от икономически кризи на основата на въздействието върху макроикономическите показатели. Задълбочено са представени и обобщени теоретичните подходи на основните направления в икономическата наука за постиженията в регулаторната практика на централните банки. Анализирана е координацията на паричната и фискалната политика за постигането на икономическата стабилност в кризисни условия. Приложени са VAR модели и тестове за причинно-следствена връзка на Грейнджър за оценка на въздействието на политиките на полската централна банка.

Дисертационният труд е с обем от 494 страници и е организиран в увод, осем глави, заключение, списък с използвана литература, списък на фигури и списък на таблици. В основния текст са включени 35 фигури и 25 таблици. Библиографията включва 377 източника на английски и полски

езици, и 123 интернет източника – нормативни документи и доклади на централни банки.

АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ

Актуалността на дисертационния труд на д-р Конрад Адам Тжонковски се дефинира от необходимостта да се анализират подходите и инструментите на паричната политика, прилагани за преодоляване последиците от глобални кризи – глобалната финансова криза и пандемията от Ковид 19. Изследването обхваща както дейността на водещи централни банки в развитите държави, така и дейността на органите в Полша, като по този начин е търсен отговор на въпроси, които водещите направления в икономическата теория не дават. Съществен аспект на анализа е търсенето на подход за съчетаване ролята на правителството, като отговорно за провежданата икономическа политика и ролята на централната банка като фактор за финансовата стабилност в държавата.

Значимостта на изследването се определя от моделирането на специфични структури за оценка на прилагането на инструментите на паричната политика за постигането на устойчивост и ликвидност на банковия сектор като се предлага модел за функциониране на централна банка на примера на Националната банка на Полша (НБП). Изследвани са резултатите от прилаганите политики и са формулирани виждания за разработването на нестандартни решения при използването на инструментите на паричната политика, което обогатява теоретичната основа и практическите подходи за решаване на проблеми, възникнали от глобалните процеси в съвременната икономика.

Методиката на дисертационния труд е издържана в научно отношение, тъй като се базира на класически теоретични школи и тяхната съвременна интерпретация, задълбоченото познаване на спецификата на функциониране на съвременната банкова система и ролята на централната банка за осъществяването на парична политика. Приложени са

статистически методи за обработка на данните като непараметричният тест на Ман-Уитни U, кръстосана корелация, тест за причинност на Грейнджър и векторно-авторегресивен модел (VAR), на основата на резултатите от които са формулирани изводи.

НАУЧНИ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ РЕЗУЛТАТИ

В представеният дисертационен труд са разработени подробно и задълбочено са разработени възможностите на паричната политика да смекчава негативните ефекти от икономическите кризи чрез особеностите на финансовата система, гъвкавостта на инструментите на паричната политика и реакцията на другите икономически политики към нейните действия. Резултатите потвърждават, че паричната политика е ефективна когато се прилага в тясна координация с други икономически политики, като фискалната и структурната политика. Това обуславя необходимостта от интеграция на фискалната и паричната политика, повишаване на прозрачността и ефективността на комуникацията на централната банка, както и въвеждане на иновативни финансови инструменти, съобразени със специфичните характеристики на националната икономика. Предложените методологически подходи и концепции имат приносен характер, който може да се систематизира в следните направления:

- На основата на систематизация на водещите теоретични направления в икономическата наука е проследена трансформацията в класическите и неокласическите подходи при дефинирането на финансовата криза и видовете проявления като валутна, банкова и дългова криза. Представено е развитието през миналия век и началото на настоящия, като се подчертава спецификата на проявление в различни държави. Разработването на тези проблеми е научен принос може да се определи като систематизирането и допълване на научни знания.

- Разработен е нов подход при анализ на взаимодействията между паричната и фискалната политика, който преодолява традиционното разбиране за различията в целите на тези политики – централните банки дават приоритет на ниската инфлация, а правителствата се стремят към икономически растеж и ниска безработица. Доказва се възможността да се постигат общи цели в държавното управление при прилагането на ефективен модел на сътрудничество в кризисни ситуации. Разработването на тези проблеми е научен принос може да се определи като систематизирането и допълване на научни знания.
- Систематизирани са основните инструменти на централните банки за въздействие върху ликвидността в банковия сектор като са очертани спецификите на политиката на Федералния резерв и Европейската централна банка. Дефинирани са заключенията относно ефективността на прилаганите инструменти от НБП в сравнение с други централни банки, като се подчертава различната ефективност в зависимост от конкретните икономически условия. Изведена е ролята на нестандартните парични политики след кризата от 2008 г., като се доказва, че тяхната ефективност може да варира значително в различните икономически структури. Разработването на тези проблеми е научен принос може да се определи като систематизирането и допълване на научни знания.
- Анализът на дългосрочното въздействие на паричната политика в икономиките в преход показва, че преобладаващото използване на краткосрочните ефекти на паричната политика в страните в преход обуславя необходимостта от дефиниране на предизвикателствата от дългосрочно въздействие на паричната политика върху устойчивото развитие, конкурентоспособността и устойчивостта на икономиката към глобални кризи. Това надхвърля ефектите от

непосредственото смекчаване на кризите и разглежда трайните последици за икономическата структура, потенциала за растеж и устойчивостта на икономиката на бъдещи кризи. Разработването на тези проблеми е научен принос може да се определи като систематизирането и допълване на научни знания.

- На основата на сравнителен анализ на международните стратегии на централните банки и действията на НБП по време на финансовите кризи са изведени сходства със стратегиите, използвани от други централни банки. Разликите, систематизирани от автора се обобщават в мащабът на действията, което отразява разликите в размера на икономиката и наличните финансови ресурси. В дисертацията се защитава тезата че за разлика от еврозоната, наличието на собствена валута позволява на НБП да адаптира по-гъвкаво паричната политика, включително интервенции на валутния пазар, които Европейската централна банка не можеше да приложи по отношение на отделни държави членки. Сравнението доказва възможността наред с универсалните рамки за функциониране на паричната политика да се прилагат инструменти, които са адаптирани към националните специфики. Разработването на тези проблеми е научен принос може да се определи като систематизирането и допълване на научни знания.
- Разработен е модел за оценка на въздействието на прилаганите инструменти като VAR модели и тестове за причинност на Грейнджър за оценка на въздействието на паричната политика върху ключови макроикономически показатели в Полша и избрани страни. Използвани са непараметричен тест на Ман-Уитни и кръстосана корелация за валидиране на теоретичните постановки и доказване ефективността на паричната политика в различни сектори на икономиката. Изследването показва важната роля на

дискреционната политика и независимостта на централните банки.

Тези резултати имат конкретна научно-приложна значимост.

Така представените научни и научно-приложни приноси са дело на автора. Те са резултат от задълбоченото проучване и обобщаване на постиженията в основните направления на икономическата теория и практиката на функциониране на водещи централни банки в развитите държави и НБП. Измерването на постигнатите резултати от прилагането на инструментите на паричната политика са дали възможност да се формулират модели за прилагане на специфични решения при възникването на кризи от глобален характер и адаптирането на националната политика за преодоляване последиците от тях.

Представените публикации съдържат съществени части от научните изследвания на автора, които са представени в дисертационния труд. Участието в авторитетни научни форуми е дало възможност на д-р Конрад Адам Тжонковски да апробира изводите от своите проучвания и да допринесе за развитието на съвременни концепции и намирането на обществено значими решения. Тези теоретични анализи и научно-приложни изводи са предпоставка за формулирането на успешни национални управленски решения за практическо приложение на резултатите в дисертационния труд.

ОЦЕНКА НА АВТОРЕФЕРАТА

В автореферата на дисертационния труд, с обем от 64 страници, са посочени актуалността, целите и задачите на изследването, изследователската теза, методиката на анализа и неговата структура. Представеното съдържание дава вярна и точна представа за дисертацията като в изложението са включени и систематизиращи таблици, както и данни от методиката за получаването на изследователските резултати. Справката за приносите отразява вижданията на автора за постигнатите новости в изследваната област. Включените в списъка публикации представят

резултатите от дисертацията, публикувани в авторитетни научни издания, индексирани в Scopus, Web of Science и други международни бази данни.

КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

В предварителните обсъждания съм споделил вижданията си за разработката и бележки по нея. Д-р Конрад Адам Тжонковски е отразил прецизно преобладаващата част от отправените бележки, поради което в настоящата рецензия нямам критични бележки.

Бих препоръчал списъка на фигурите и списъка на таблиците да следват съдържанието за улеснение на читателя, вместо да са в края на дисертационния труд.

Предлагам на автора следния въпрос: *Въпреки изтъкнатите предимства от наличието на собствена валута за прилагането на нестандартни инструменти на паричната политика, какви са вижданията на автора за присъединяването на Полша към икономическия и паричен съюз на ЕС и приемането на еврото?*

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд „ЦЕНТРАЛНИ БАНКИ И МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ УСЛОВИЯ – РОЛЯТА НА ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА ПО ВРЕМЕ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА“ е разработен задълбочено и съдържа необходимите теоретични обобщения и подходи за решаване на значими научни проблеми на функционирането на съвременната икономика и ролята на централната банка за постигане на макроикономическа стабилност. Дисертацията отговаря за изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и нормативните документи на ВСУ „Черноризец Храбър“, поради което предлагам на Уважаемото научно жури да присъди на д-р Конрад Адам Тжонковски научната степен „доктор на науките“.

12.01.2026 г.

Гр. Варна

Рецензент:

/Проф. д-р Емил Панушев/